

مجموعه آثار

نگاه دوباره به ایران ۱

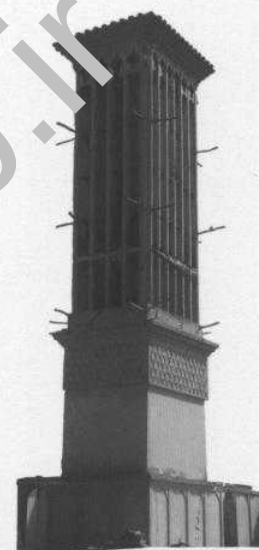
نزد یادگار تپانج

پروین کاظمی
حیات و سیرت

مقدمه:

ایرج افشار

نشر

دومین بار شیر بلنا یزد، خانه فرساد/ زهرایی، (عکس: علی زهرایی، ۱۳۹۴)

سرشناسه	مسرت، حسین، ۱۳۳۹ -
عنوان و نام پدیدآور	یزد، یادگار تاریخ/ پژوهش و نگارش حسین مسرت؛ برگردان پیش‌درآمد به عربی رمضانعلی بهداد؛ برگردان پیش‌درآمد به آلمانی پیروز فیروزی؛ برگردان پیش‌درآمد به فرانسوی سیدضیاءالدین دهشیری؛ برگردان پیش‌درآمد به انگلیسی حسین سرجمعی.
وضعیت ویراست	ویراست ۲.
مشخصات نشر	تهران: دف، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۹۶۰ ص. : مصور(بخشی رنگی)؛ ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
فروست	مجموعه آثار "نگاه دوباره به ایران"؛ جغرافیای ملل و اقوام/ بوم‌شناسی/ فرهنگ و هنر
شابک	ISBN: 9 7 8 - 6 0 0 - 6 2 5 0 - 3 2 - 8
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	مقدمه به عربی، آلمانی، فرانسه، انگلیسی.
یادداشت	چاپ قبلی: انجمن کتابخانه‌های عمومی استان یزد: موسسه انتشارات یزد، ۱۳۷۶ [۱۱۵۶] ص.
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	یزد (استان)
موضوع	یزد (استان) — سرگذشتنامه
شناسه افزوده	بهداد، رمضان، مترجم
شناسه افزوده	فیروزی، پیروز، مترجم
شناسه افزوده	دهشیری، ضیاءالدین، ۱۳۰۲ - ۱۳۷۹، مترجم
شناسه افزوده	سرجمعی، حسین، مترجم
رده بندی کنگره	DSR ۲۰۶۱ / ز ۴۳۲ م ۱۳۹۴۵
رده بندی دیویی	۹ ۵ ۵ / ۹ ۲
شماره کتابشناسی ملی	۲ ۸ ۹ ۵ ۳ ۷ ۴

■ (تصویر راست: پیرمرد یزدی، پایین: پیرزن زرتشتی)

فروست دوم ناشر: فرهنگ و جغرافیای ملل ۲

سایر آثار ناشر در این مجموعه: *فرزندان راهی دیگر*؛ فرهنگ و جغرافیای ملل (آمریکا) ۱

Telegram/ @DafpublishingCo

Instagram/ Daf.pub

Daf Publishing Co.
www.Dafpublishingco.com
info@dafpublishingco.com
Dafpublishingco@gmail.com

64, Mir Motahari St., Seyyed Khandan

Telefax : +98 21 88 50 18 12

پل سید خندان، حد فاصل شریعتی و سهروردی، پلاک ۶۴، تلفن: ۸۸۵۰۱۸۱۲ / ۸۸۵۰۱۶۴۶ / ۶۶۹۶۰۵۶۹

مجموعه آثار

نگاه دوباره به ایران ۱

یزد؛ یادگار تاریخ

- پژوهش و نگارش : حسین مسرت
مقدمه : ابرج افشار
ویراستار : حسن عطایی راد
ترجمه، پیش درآمد : عربی؛ رمضانعلی بهداد، فرانسه؛ سیدضیاءالدین دهشیری،
آلمانی؛ پیروز فروزی، (بازخوانی بخش آلمانی؛ پرفسور زابینه
اشمیتکه)، انگلیسی؛ حسین سرجمعی

*

- استاد: محمود رهبران
نقاشی های صفحات مقدماتی : استاد پرویز کلاتری
عکس های رنگی : علی ز رایی، ارشیا خسروی مقدم
عکس های زینتی متن : علی ز رایی، ارشیا خسروی مقدم، محمود مشروطه،
رابرت مارش، روت هارولد، مصطفی دادرس،
الیاس دهقانی، محسن سالاری، آرتور پوپ

*

- آماده سازی پیش از چاپ : O شرف، با همکاری بیلا بابا، بهمن سلطانی، اسماعیل اشرف
آناهیتا ساویانی، امیرمحمد قدس شریفی.

*

چاپ اول و صحافی این کتاب در سال ۱۳۹۵ با شمارگان ۱۰۰۰ نسخه، در چاپخانه طرّفه، ۵۵ ۲۶ ۹۲ ۸۷.

فیلم و زینک پوزیتیو در لیتوگرافی نورنگ؛ ۷۷ ۵۳ ۱۰ ۲۷، و روکش جلد در مؤسسه آفست گرافیک؛ ۸۸ ۸۵ ۲۶ ۳۱.

به انجام رسیده است.

*

۲۸	پیش درآمد	نوزده	یادداشت ناشر
۲۸	درآمد	بیست و یک	یادگار مسرت؛ استاد ایرج افشار
۲۹	سفرنامه یزد	بیست و سه	مقدمه ویرایش نخست
۳۲	یادداشت‌ها	بیست و پنج	پیش‌گفتار ویراست دوم
۳۷	فرهنگ واژه نام‌های یزد	بیست و هفت	یزد، شهر دیرینه تاریخ
۳۸	اردکان، یونان کوچک		
۳۹	و قمر دوم؛ ناموران و بزرگان یزد		و قمر اول؛ گفتارهای تاریخی
۴۱	دیدار با اهل قلم و فرهنگ		مروارید درخشان کویر
۴۲	«وحشی آن داستان‌سرای معنوی»		پیشینه تاریخی
۴۲	بخش نخست: زندگانی وحشی بافقی		موقعیت جغرافیایی
۴۲	زندگی		جمعیت
۴۳	عصر وحشی		محصولات
۴۳	گذر عمر		فرهنگ و اندیشه
۴۳	الف: تنگدستی		وضعیت کنونی
۴۴	ب: همت بلند		سخن آخر
۴۴	پ: گوشه‌گیری		خواجو و گوشه‌چشمی به یزد
۴۴	ت: ستیز با ریا		سفر خواجو به یزد
۴۵	ث: عشق وحشی		دیگر یادگارهای خواجو در یزد
۴۵	تخلص وحشی		دیگر سفرها
۴۶	مذهب		ممدوحان یزدی خواجو
۴۶	هم‌روزگاران وحشی		۱. خواجه بهاء الدین محمود یزدی
۴۶	الف: استادان		۲. سید عبدالدین یزدی
۴۷	ب: شاگردان		۳. ابراهیم ابرقویی
۴۷	پ: شعرای معاصر		یزد، شهری آباد
۴۷	ت: نویسندگان		نقش یزد در پیکار پیروز تنباکو
۴۸	ث: پادشاهان و فرمانروایان		امتیاز تنباکو
۴۸	پایان زندگی		زمینه‌های قیام مردم یزد
۴۸	درگذشتن		وضعیت اجتماعی و اقتصادی مردم یزد
۵۰	آرامگاه وحشی		پیکار پیروز تنباکو
۵۰	خانه و بنای یادگار وحشی		برخی از جنبه‌های مهم این رویداد تاریخی
۵۱	بخش دوم: آثار و شایستگی‌ها		یزد؛ یادگار تاریخ
۵۱	۱. دیوان		پیش درآمد
۵۲	۲. مثنوی فرهاد و شیرین		الف: آثار تاریخی
۵۳	۳. مثنوی ناظر و منظور		ب: صنایع
۵۴	۴. مثنوی خلدبرین		ب: مشاهیر یزد
۵۴	۵. مکتوب (نامه)		فرمان همگانی شاه عباس درباره یزد
۵۴	سبک وحشی		پیشینه یزد
۵۵	سبک هندی (اصفهانی)		باز زنده‌سازی راه‌های کهن یزد
۵۵	مکتب وقوع		یزد، دیار داستان‌های شگفت
۵۵	واسوخت		فرجامین سخن
۵۶	آینه در آینه؛ وحشی از نگاه دیگران		سفرنامه یزد
۵۶	الف: نویسندگان گذشته		
۵۸	ب: نویسندگان کنونی		

۶۶	گزیده کتاب‌شناسی وحشی بافقی	۶۶	کلیکی هنرپار، طبعی هنرور؛
۶۶	الف: کتاب	۶۶	رهبران خوشنویسی با آمیزه ای درخشان
۷۷	ب: مقاله	۷۷	بهرترین مقام‌ها
۸۱	همایش جهانی وحشی بافقی	۸۱	مهین استاد معنی‌پرور؛
	روشن‌تر از روشن؛		زندگی، اشعار و افکار قضایی یزدی
۸۲	زندگی و آثار دکتر اسلامی ندوشن	۸۲	قضایی و معاصران
۸۲	زندگی نامه	۸۲	قضایی چندین هنر
۸۴	الف: آثار منظوم	۸۴	توانمندی قضایی در نگاه دیگران
۸۷	ب: آثار منثور	۸۷	تبحر قضایی در انواع شعر
۹۰	ندوشن کند تا ابد افتخار	۹۰	یک نمونه از قصاید قضایی
۹۱	کتاب‌شناسی آثار دکتر اسلامی ندوشن	۹۱	دیگر انواع شعر
۹۱	پیش درآمد	۹۱	استفاده از صنایع ادبی و بلاغی در شعر قضایی
۹۱	کتاب	۹۱	آثار قضایی
۹۳	ترجمه آثار نویسنده به زبان یگانه	۹۳	هرگز نمیرد آن که دلش زنده شد به عشق
۹۴	مقالات	۹۴	ساقی میکده؛ زندگی و آثار محمد علی وامق یزدی
۹۵	گزیده کتابنامه دکتر اسلام ندوشن	۹۵	خاندان
۹۵	الف: کتاب‌های مستقل	۹۵	تولد
۹۵	ب: بخشی از کتاب	۹۵	سوانح زندگی
۹۸	پ: نشریه	۹۸	استادان
	دانشمندی که همواره دانشجو بود؛		خویشان
۱۰۲	زندگی و آثار دکتر حسین خدیوچم	۱۰۲	خانواده و فرزندان
۱۰۶	کتاب‌شناسی دکتر سید حسین خدیوچم	۱۰۶	سفرها
۱۰۶	نوشته‌ها	۱۰۶	وامق در نگاه دیگران
۱۰۶	ترجمه‌ها	۱۰۶	حیران در حیران
۱۰۶	تصحیح‌ها	۱۰۶	آخرین سال‌های عمر
۱۰۸	آثار دکتر علی محمد کاردان	۱۰۶	آثار وامق یزدی
	سرشار از علم، تهی از هیاهو؛		الف: منثور
۱۰۹	زندگی و آثار دکتر حسین محبوبی اردکانی	۱۰۸	ب: منظوم
۱۱۰	خدمات استاد در انتشارات دانشگاه	۱۰۸	کتاب‌شناسی تذکره میکده و وامق یزدی
۱۱۰	خدمات علمی	۱۰۹	الف: کتاب
۱۱۱	نگارش مقالات	۱۰۹	ب: غیره
۱۱۱	مکارم اخلاق	۱۱۰	امیر، کبر معالی؛
۱۱۲	سال‌های پایانی عمر	۱۱۱	طراز یزدی، خوشنویس، هنرور، و سخنور...
۱۱۲	دریغ و درد	۱۱۱	طراز خوشنویس
۱۱۳	آثار محبوبی اردکانی	۱۱۲	سایر هنرهای طراز
۱۱۳	کتاب‌های محبوبی اردکانی	۱۱۳	کتابنامه
۱۱۵	کارگشای مردم؛ یادنامه عباس مسرت	۱۱۳	خدیوی، شاعر گمنام میبیدی
۱۱۶	یادبود سالگرد درگذشت عباس مسرت	۱۱۵	میرزا رضای شاه شکار؛ مهاجری از عقدا
۱۲۰	نسیمی، فرزانه‌ای فرهیخته	۱۱۶	یادبوده‌هایی از کریم کشاورز
۱۲۱	خداداد خنجری، فرزانه‌ای دهشمنند	۱۲۰	سرو سایه فکن؛
۱۲۱	خدمات فرهنگی	۱۲۱	زندگی و آثار ابوالفضل رشیدالدین میبیدی
۱۲۱	منش و کردار	۱۲۱	بخش نخست: زندگی
	نادره مردی در کشاکش روزگار؛		دوران زندگانی میبیدی
۱۲۳	یادواره دکتر علی اکبر سیاسی		سندی تازه

۲۰۴	۳. نشرته
۲۰۷	صوت و تصویر
۲۰۸	مشاهیر یزد

دوم: فرهنگ

۲۱۱	پیشینه مطبوعات یزد (۱)
۲۱۳	پیش گفتار
۲۱۵	بهره یکم: از آغاز تا جنگ جهانی اول
۲۱۵	بخش نخست: نگاهی به تاریخ مطبوعات ایران و یزد
۲۱۵	پیوند تاریخ و مطبوعات
۲۱۵	تاریخ روزنامه نگاری
۲۱۵	پیدایش کاغذ و صنعت چاپ در ایران
۲۱۶	نخستین روزنامه فارسی در ایران
۲۱۷	مطبوعات در دوره اول انقلاب مشروطه
۲۱۸	مطبوعات در دوره دوم انقلاب مشروطه
۲۱۸	توسعه مطبوعات
۲۱۸	محمد علی شاه و مطبوعات
۲۱۹	برکناری محمدعلی شاه و رشد مطبوعات
۲۱۹	دیگر رویدادها
۲۱۹	کاهش شمار مطبوعات و فقر همگانی
۲۱۹	مطبوعات انقلاب مشروطه از نظر تطبیقی
۲۲۰	وضعیت مطبوعات بین سالهای ۱۲۹۰ تا ۱۲۹۳ خورشیدی
۲۲۰	نگاهی گذرا به تاریخ مشروطه یزد
۲۲۴	بخش دوم: روزنامه های یزد
۲۲۴	۱. اتحاد
۲۲۴	۲. اجتماع ولایتی یزد
۲۲۵	انجمن های علمی
۲۲۵	انجمن ها و نشریات مطبوعات
۲۲۶	مکتوب از یزد
۲۲۷	۳. حکایت جانشینان: نایب الی شیراز
۲۲۷	روزنامه «حکایت جانشینان» و وقایع یزد الی شیراز
۲۲۷	دباجه
۲۲۷	شناسنامه روزنامه حکایت ...
۲۳۰	۴. [سفینه نجات]
۲۳۲	دیکتاتور مؤبدانه ناصرالملک
۲۳۳	موجودی سفینه نجات
۲۳۴	زندگی محمد صادق قمی (سفینه)
۲۳۵	۵. [محاكمات یزد]
۲۳۵	۶. [مخبر یزد]
۲۳۶	۷. [معرفت]
۲۳۷	افتخار العلماء یزدی: زندگی و روزگار
۲۳۷	احمد مدیر

۱۵۷	بخش دوم: آثار میبدی
۱۵۷	اشاره به اوضاع ادبی قرون ۵-۷
۱۵۸	آثار میبدی (اعم از منسوب یا غیر منسوب)
۱۵۸	۱. کشف الاسرار و غده الابرار
۱۶۱	۲. اربعین
۱۶۱	۳. طبقات الصوفیه
۱۶۲	۴. الفصول (کتاب فصول)
۱۶۳	۵. وجوه و نظائر
۱۶۳	۶. دیگر آثار میبدی
۱۶۵	مقاله نامه ابوالفضل میبدی و کشف الاسرار
۱۷۱	دانش تفرشی سخنوری ناشناخته
۱۷۱	دانش تفرشی که بود
۱۷۲	آثار
۱۷۴	تا به افسوس ننشسته اید؛ درباره غلامرضا مرشد
۱۷۵	شارق یزدی، خوشنویس و سخنور توانای یزد
۱۷۸	توضیحی بر مقاله مجد همگر
۱۷۹	مفتون دگر زحاک شیراز؛ (درباره «ون شیرازی»)
۱۷۹	پیش درآمد
۱۷۹	مفتون شیرازی
۱۸۰	الف: زندگانی
۱۸۰	ب: اشعار
۱۸۱	کتابنامه همراه با کتابشناسی مفتون شیرازی
۱۸۲	میراث نیاکان؛ اخوان ثالث و پیوندش با یزد
۱۸۲	فهرج کجاست؟
۱۸۲	آقا علی عطار
۱۸۴	کاربرد گویش یزدی در اشعار اخوان
۱۸۵	آثار مهدی اخوان ثالث
۱۸۷	سهای یزدی؛
۱۸۷	زندگی و آثار دکتر سیدضیاءالدین دهشیری
۱۸۷	پیش درآمد
۱۸۷	شرح زندگی دکتر دهشیری
۱۸۹	کوشش های فرهنگی و ادبی
۱۸۹	الف: شعر
۱۹۰	ب: نثر
۱۹۱	ج: نگارش
۱۹۱	د: ترجمه
۱۹۳	فهرست آثار دکتر سید ضیاءالدین دهشیری
۱۹۶	به ناگاه، ردیف شور از حرکت ایستاد؛
۱۹۶	سوکیاد استاد مهدی ناظمی یزدی
۱۹۷	گزیده کتابشناسی فرخی یزدی
۱۹۷	۱. کتاب های مستقل
۱۹۷	الف: دیوان و برگزیده اشعار
۱۹۸	ب: دیگر آثار فرخی یزدی
۱۹۸	پ: درباره فرخی
۱۹۹	۲. بخشی از کتاب

۲۶۷	۳. کتابخانه مدرسه دومناره یزد	روزنامه نگاران یزدی تا جنگ جهانی نخست	۲۳۸	(در بیرون از یزد)
۲۶۷	۴. کتابخانه مدرسه وردانروز یزد	۱. سید ضیاء الدین طباطبایی یزدی	۲۳۸	
۲۶۷	۵. کتابخانه مدرسه کیکاووس سام	۲. محمد حسین رئیس التجار یزدی	۲۳۸	
۲۶۸	۶. کتابخانه مدرسه عطاحان	۳. عبدالمطلب یزدی	۲۳۸	
۲۶۸	۷. کتابخانه مدرسه انابک یزد	۴. محمد تقی یزدی	۲۳۹	
	کتابخانه‌های یزد؛	پیشینه مطبوعات یزد (۲)	۲۴۰	
۲۶۸	از یورش مغول تا پایان تیموریان	بهره دوم: از جنگ جهانی اول تا شهریور ۱۳۲۰	۲۴۰	
۲۶۸	۱. کتابخانه مدرسه مظفریه میبد	بخش نخست: گذری بر رویدادهای یزد	۲۴۰	
۲۶۸	۲. کتابخانه مدرسه نصریه	بین دو جنگ جهانی اول و دوم	۲۴۶	
۲۶۹	۳. کتابخانه مدرسه صفویه	بخش دوم: مطبوعات یزد (ادامه)	۲۴۶	
۲۶۹	(مدرسه محمود شاه یا محمود شاهیه)	۱. [آفاق]	۲۴۶	
۲۶۹	۴. کتابخانه مدرسه رکنیه یزد	۲. [اطلاعات یزد]	۲۴۶	
۲۶۹	۵. کتابخانه مدرسه حسینیان	۳. [باران بهار]	۲۴۷	
۲۶۹	(حسینیه) یزد	۴. [زارع]	۲۴۸	
۲۶۹	۶. کتابخانه مدرسه امیر آخور	۵. [سالنامه دبیرستان ایرانشهر یزد]	۲۴۸	
۲۶۹	(مدرسه میر آخوریه)	۶. [سالنامه دبیرستان کیخسروی]	۲۴۹	
۲۶۹	۷. کتابخانه مدرسه حافظیه اهرستان	۷. [سالنامه آموزشگاه‌های مارکار]	۲۴۹	
۲۷۰	۸. کتابخانه مدرسه غیاثیه یزد	۸. [شهر]	۲۵۱	
۲۷۰	(چهار منار)	۹. [شیرکوه]	۲۵۰	
۲۷۰	۹. کتابخانه مدرسه شمسیه	وظایف روزنامه یا روزنامه‌نگار	۲۵۲	
۲۷۰	(چهار منار) یزد	زندگی‌نامه احمد مدیر	۲۵۴	
۲۷۰	۱۰. کتابخانه مدرسه غیاثیه سرریگ	شیخ احمد مدیر که بود؟	۲۵۵	
۲۷۰	۱۱. کتابخانه مدرسه عبدالقادریه	موجودی شیرکوه (تا شهریور ۲۰)	۲۵۵	
۲۷۰	۱۲. کتابخانه مدرسه رشیدیه	۱۰. [گلپهار]	۲۵۵	
۲۷۰	[خانقاه رشیدیه] یزد	توقیف گلپهار	۲۵۶	
۲۷۰	۱۳. کتابخانه شرف‌الدین علی یزدی	سردبیر و صاحب امتیاز آن	۲۵۷	
۲۷۰	۱۴. کتابخانه مدرسه کمالیه	موجودی گلپهار	۲۵۷	
۲۷۰	(شاه کمال) یزد	۱۱. [نمکدان]	۲۵۷	
۲۷۱	۱۵. کتابخانه مدرسه ضیائیه شهرستان	۱۲. [یزد]	۲۵۷	
۲۷۱	۱۶. کتابخانه مدرسه صاعدیه	بخش سوم: فهرست مطبوعات یزد؛	۲۵۹	
۲۷۱	شهر - بسحاقیه (در بقعه مریمیه)	از آغاز تا بهمن ۱۳۵۷	۲۶۵	
۲۷۱	۱۷. کتابخانه مدرسه غیاثیه	بخش چهارم: انجمن‌های مطبوعاتی یزد	۲۶۵	
۲۷۱	(معروف به مسجد کبر) یزد	۱. انجمن روزنامه‌نگاران دمکرات	۲۶۵	
۲۷۱	۱۸. کتابخانه مدرسه خواجه ابوالمعالی	۲. جبهه مؤلفه مطبوعات ملی	۲۶۵	
۲۷۱	(مدرسه بوالمیر) یزد	خوانشگاه‌های یزد؛		
۲۷۱	۱۹. کتابخانه مدرسه ضیائیه سرپلک	پیشینه کتابخانه‌های یزد از آغاز تا پایان قاجاریه	۲۶۶	
۲۷۱	۲۰. کتابخانه مدرسه خواجه شهاب‌الدین	پیش‌درآمد	۲۶۶	
۲۷۱	قاسم طراز (شهابیه)	کتاب و کتابخانه در ایران	۲۶۶	
۲۷۱	۲۱. کتابخانه مدرسه خانزاده خاتون یزد	کتابخانه‌های یزد؛		
۲۷۱	(مسجد گلدسته)	از آغاز قرن ششم تا یورش مغول	۲۶۷	
۲۷۱	۲۲. کتابخانه مدرسه اصلیه دهوک یزد	۱. کتابخانه مسجد جمعه یزد	۲۶۷	
۲۷۲	۲۳. کتابخانه مدرسه خاتونیه یزد	کتابخانه‌های مدارس یزد	۲۶۷	
۲۷۲	۲۴. کتابخانه مدرسه قطبیه سرپلک	۱. کتابخانه مدرسه کیشجاع یزد	۲۶۷	
۲۷۲	(دارالصفاء - قطبیه قاسمیه)	۲. کتابخانه مدرسه فخریه یزد	۲۶۷	
۲۷۲	۲۵. کتابخانه مدرسه باوردیه			
۲۷۲	۲۶. کتابخانه مدرسه یوسف چهره یزد			
۲۷۲	نکته گفتنی			

۲۹۵	طرح دانشنامه یزد	۲۷۳	اوضاع یزد در آن دوران
۲۹۵	زمینه کار دانشنامه یزد	۲۷۳	کتابخانه های یزد در دوره صفوی
۲۹۵	اهم وظایف هیأت علمی مرکز دانشنامه یزد	۲۷۳	۱. کتابخانه شاه نعمت الله باقی
۲۹۷	دوچهارم: ادب	۲۷۳	۲. کتابخانه رستم مجوسی یزد
	گنجینه های فرهنگ یزد؛	۲۷۳	۳. کتابخانه بقعه زاویه سردوراه یزد
۲۹۸	تاریخچه تذکرها و شبه تذکرها یزد	۲۷۳	مدارس دیگر
	پیش درآمد	۲۷۳	۱. مدرسه اسحاقیه
۲۹۸	(تاریخچه تذکرها و شبه تذکرها یزد)	۲۷۳	(مدرسه مصلی صفدرخان- مصلی میربیک)
۲۹۸	۱. آپارتمان های خشتی	۲۷۳	۲. مدرسه شفیعیه
۲۹۸	۲. آتشکده یزدان ← تاریخ یزد (آیتی)	۲۷۳	۳. مدرسه خمسة (علوم دینی)
۲۹۸	۳. آسمانی غریب	۲۷۴	دوران افشار و زند
۲۹۸	۴. آینه دانشوران	۲۷۴	مدرسه خان
۲۹۸	(قصص العلماء یا دانشمندان گمنام)	۲۷۴	کتابخانه های یزد در دوره قاجار
۲۹۹	۵. اخبار الیزد (اخبار یزد)	۲۷۴	کتابخانه مدرسه شاهزاده (مدرسه اشرفیه)
۲۹۹	۶. اندیشه های سبز	۲۷۴	دیگر مدارس دوره قاجار
۲۹۹	۷. باغ ارغوان	۲۷۴	کوچه کتابخانه
۲۹۹	۸. باغ الماس، شعر معاصر یزد	۲۷۴	مدارس جدید یزد
۲۹۹	۹. با من به ابرکوه بیایید	۲۷۴	جایگاه کتابخانه وزیری
۳۰۰	۱۰. بررسی رجال و مشاهیر استان یزد	۲۷۰	در شکوفایی فرهنگ ایران و یزد
۳۰۰	۱۱. بزرگان و مشاهیر یزد و حومه	۲۷۷	کتابخانه های کهن شهر یزد
۳۰۰	۱۲. به رنگ اردی بهشت	۲۷۷	۱. کتابخانه همگانی وزیری یزد
۳۰۰	۱۳. به مناسبت صدمین سالگرد ...	۲۷۸	۲. کتابخانه همگانی سریزدی
۳۰۰	۱۴. تاریخ بافق (سیمای تاریخی شهرستان بافق)	۲۷۹	۳. کتابخانه باغ معین
۳۰۰	۱۵. تاریخ جدید یزد	۲۸۰	۴. کتابخانه همگانی شرف الدین علی
۳۰۰	۱۶. تاریخ خطیب	۲۸۱	۵. کتابخانه گلپهار، میعادگاه اهل کتاب یزد
۳۰۱	۱۷. تاریخ سائسماری یزد		پیشینه خوانشگاه های زرتشتیان یزد؛
۳۰۱	۱۸. تاریخواژه های یزد	۲۸۳	(همراه با پیشینه برزن های زرتشتیان)
۳۰۱	۱۹. تاریخ یزد	۲۸۳	۱. کتابخانه انجمن زرتشتیان مریم آباد
۳۰۱	۲۰. تاریخ یزد (آتشکده یزدان)	۲۸۳	گذری در مریم آباد
۳۰۲	۲۱. تاریخ یزد	۲۸۳	پیشینه تاریخی مریم آباد
۳۰۲	۲۲. کوچه های آفرید	۲۸۴	الف: آتشکده
۳۰۲	۲۳. تذکرة تسلسله	۲۸۴	ب: پیرانگاه
۳۰۳	۲۴. تذکرة سخا یزد	۲۸۶	۱. کتابخانه زردشتیان مریم آباد
۳۰۳	۲۵. تذکرة شبستان (تذکرة شهلا)	۲۸۷	۲. کتابخانه تالار رستم نرسی آباد
۳۰۴	۲۶. تذکرة شعرا اردکان	۲۸۹	۳. کتابخانه ناهید خرمشاه
۳۰۴	۲۷. تذکرة شعرا یزد	۲۸۹	۴. کتابخانه آهوند قاسم آباد
۳۰۴	۲۸. تذکرة شعرا یزد	۲۸۹	پیشینه تاریخی و فرهنگی قاسم آباد کهن
۳۰۵	۲۹. تذکرة شعرا یزد	۲۹۰	کتابخانه آهوند
۳۰۵	۳۰. تذکرة مشاهیر میبد	۲۹۱	۵. کتابخانه زرتشتیان کوچه بیوک
۳۰۵	۳۱. تذکرة منظوم سخنوران یزد	۲۹۱	۶. کتابخانه در مهر کوچه بیوک
۳۰۵	۳۲. تذکرة میخانه	۲۹۳	طرح «کانون مطالعات یزدشناختی»
۳۰۶	۳۳. تذکرة میکده	۲۹۳	دبیاچه
۳۰۶	۳۴. تذکرة نصرآبادی	۲۹۳	برنامه های مرکز
۳۰۶	۳۵. ثانیه های زلال؛ شعر امروز یزد		
۳۰۶	۳۶. جامع جعفری (تاریخ خوانین)		
۳۰۷	۳۷. جامع مقیدی (جلد ۳)		

۳۱۳	۸۴. ملک یزد (هفته‌نامه)
۳۱۳	۸۵. مبد در آینه اشعار
۳۱۳	۸۶. میزان اخلاق
۳۱۳	۸۷. ناصر یزد (هفته‌نامه)
۳۱۳	۸۸. نجوم المشرق فی الصبح المشرق
۳۱۴	۸۹. ندای یزد (هفته‌نامه)
۳۱۴	۹۰. نسب‌نامه دودمان آیت‌اللهی
۳۱۴	۹۱. نسل نور
	۹۲. نگاهی به تاریخ اردکان
۳۱۴	(جلد اول، شهر اردکان)
۳۱۴	۹۳. نوای افسردگان
۳۱۴	۹۴. ۷۲ سوگنامه منظوم
۳۱۴	۹۵. هفت اقلیم
۳۱۴	۹۶. هنروران یزد
۳۱۵	۹۷. یاس‌های احساس
۳۱۵	۹۸. یزد، نگین کویر
۳۱۵	۹۹. یزد، یادگار تاریخ
۳۱۵	۱۰۰. یک سید گل
۳۱۶	حکایت درد اشتیاق؛ نامه‌ای از وحشی بافقی
۳۲۱	نمکدان؛ اثر جیحون یزدی
۳۲۱	اشاره
۳۲۱	نمکدان
	کارها نیست به سامان چه کنم؟
۳۳۱	رسالة شکوائیه سید مبدی
۳۳۱	دبیاچه
۳۳۱	زندگی و آثار سید ذاکر بفروسی
۳۳۱	آثار سید مبدی
	اژه‌های همانند و رایج؛
۳۳۸	در اشعار طبری نیما و گویش یزدی
۳۳۸	دب چه
۳۳۸	بازار مدرنی
۳۳۹	ارزش‌های اجتماعی و ادبی روجا
۳۳۹	ارزش‌های زیگاری و زبانی روجا
۳۴۰	ارزش‌های ادبی و جمعی روجا
۳۴۱	گزینش نام روجا
۳۴۱	شیوه کار
۳۴۲	نتیجه
۳۴۲	کتابنامه واژه‌نامه‌های مازندرانی
۳۴۳	نشانه‌های آوانویسی
۳۴۴	واژه‌های همانند و رایج
۳۴۹	صورت‌های قدیمی فعل «بودن» در یزد
۳۵۱	دقیر نجم: تذکرات
۳۵۲	تذکره شهبستان، نسخه‌ای نادر

۳۰۷	۳۸. جنگ اشعار
۳۰۷	۳۹. جنگ اشعار
۳۰۷	۴۰. جنگ اشعار
۳۰۷	۴۱. جنگ اشعار
۳۰۸	۴۲. جنگ ریحانی یا متفرقات سعیدی
۳۰۸	۴۳. چشمه فضیلت
۳۰۸	۴۴. حدیقه الشعرا
۳۰۸	۴۵. حدیقه الفضلاء و روضه الشعراء
۳۰۹	۴۶. حرف‌های ماندگار
۳۰۹	۴۷. دانشنامه مشاهیر یزد
۳۰۹	۴۸. در سایه‌سار مهتاب
	۴۹. دفتر اشعار
۳۰۹	یا منتخب گفتار چهارده نفر از شعرای یزد
	۵۰. دیوان غزلیات حاج میرزا محمدعلی
۳۰۹	طیب متخلص به حکیم
۳۰۹	۵۱. الذریعه الی تصانیف نیمة
۳۰۹	۵۲. رنگین کمان عشق
	۵۳. زن، شعر، زندگی؛
۳۰۹	تذکره شعرای زن یزد از دیدار نامور
۳۱۰	۵۴. سالنامه ایساتیس
۳۱۰	۵۵. سالنامه لاله کویر
۳۱۰	۵۶. سیمای تفت
۳۱۰	۵۷. سیمای علی‌آباد
۳۱۰	۵۸. سیمای نصرآباد
۳۱۰	۵۹. شجره خاندان مدرّس
۳۱۰	۶۰. شعر و دانشمندان یزد
۳۱۰	۶۱. شعرای معاصر یزد
۳۱۰	۶۲. شعرای یزد
۳۱۱	۶۳. شعر جوان استان یزد
۳۱۱	۶۴. شعر روستا
۳۱۱	۶۵. شیرکوه (هفته‌نامه)
۳۱۱	۶۶. طوفان یزد (هفته‌نامه)
۳۱۱	۶۷. عاشقانه‌ها
۳۱۱	۶۸. فرزندگان مبد
۳۱۱	۶۹. فرهنگ سخنوران
۳۱۱	۷۰. فرهنگ و تاریخ مهریز
۳۱۱	۷۱. فرهنگ یزد (ماهنامه و سالنامه)
۳۱۲	۷۲. فرهنگ یزد
۳۱۲	۷۳. فرهیختگان دارالعباده
۳۱۲	۷۴. فهرست اسامی علما و بزرگان استان یزد
۳۱۲	۷۵. کاتبان و خوشنویسان یزد
۳۱۲	۷۶. گذری بر باقی
۳۱۲	۷۷. گلزار جاویدان
۳۱۲	۷۸. مجموعه وزیری
۳۱۲	۷۹. مدینه‌الادب
۳۱۳	۸۰. مروارید کویر
۳۱۳	۸۱. مفاخر باقی
۳۱۳	۸۲. مفاخر یزد، ویژه شاعران و نویسندگان
۳۱۳	۸۳. مفاخر یزد، ویژه عالمان دینی

۳۵۵	دیوان البسه	۳۵۵	نگرشی به «واژه‌نامه یزدی»
۳۲۳	ننه زهرا و پسرش	۳۶۰	نگاهی دیگر به زندان سکندر؟
۳۲۵	تاریخ یزد «جعفری»		بخش نخست: «شناخت اجمالی سرزمین یزد»
۳۲۷	جامع جعفری	۳۶۰	(ص ۴۵-۱۷)
۳۲۸	بلوک میبد	۳۶۱	بخش دوم: یزد باستان (ص ۴۷-۵۷)
۳۳۰	تذکره سخنوران یزد	۳۶۱	بخش سوم: کته، کتنویه، کتنوا
۳۳۲	جامعه روستایی و نیازهای آنان		بخش چهارم: کته، کتنی یونانیان در یزد،
۳۳۳	دیوان فرخی یزدی	۳۶۱	کتنوا در میبد
۳۳۵	هنروران یزد	۳۶۸	روزهایی با عشق (درنگی بر روزها)
۳۳۷	فرهنگ بهدینان	۳۷۰	روزها با سوزها
۳۳۹	تاریخ ورزش باستانی یزد	۳۷۶	چند نکته گفتنی
۳۴۱	بررسی و نقد نظریه‌های گروه هامون	۳۷۸	دیباجه سفرنامه منشی زاده
۳۴۲	بر فراز پله‌های سنگی	۳۷۸	اشاره
۳۴۴	پله‌های سنگی *	۳۷۸	ارزش سفرنامه‌ها
۳۴۵	یادداشت‌های حسنک یزدی در سفر گیلان	۳۷۸	سفرنامه‌های فارسی
۳۴۷	دیوان طراز یزدی	۳۹۸	سفرنامه منشی زاده
۳۴۹	کتابشناسی طراز	۳۸۱	الف: ارزش‌های تاریخی
۳۵۰	یادگارهای یزد (۱)	۳۸۱	ب: ارزش‌های اجتماعی، اقتصاد
۳۵۲	یادگارهای یزد (۲)	۳۸۱	ج: ارزش‌های سیاسی، اجتماعی
۳۵۴	دیوان وحشی بافقی	۳۸۱	د: ارزش‌های تاریخی بناها و غیره
۳۵۶	بیاض سفر	۳۸۲	ه: دیگر ارزش‌ها
۳۵۷	تذکره شعرای یزد	۳۸۲	نسخه‌شناسی
۳۵۹	تذکره شعرای یزد	۳۸۳	ساخت شهر و معماری در اقلیم گرم و خشک
۳۶۰	مجموعه وزیری	۳۸۳	بهره نخست - تأثیر عوامل طبیعی
۳۶۱	نامواره دکتر محمود افشار	۳۸۴	بهره دو - تأثیر عوامل آب و هوایی
۳۶۳	صنایع دستی استان یزد	۳۸۴	نتیجه‌گیری-پیوست‌ها
۳۶۵	اقیانوس بی‌کران	۳۸۵	مجموعه مقالات مردم شناسی
۳۶۷	قنات سازی و قنات داری	۳۸۵	تأثیر اماکن مذهبی بر بافت شهرستان نفت
		۳۸۶	نگاهی به پیشه‌مازاری در شهر یزد
۳۷۰	مجموعه (ادامه)؛ تازه‌های کتاب	۳۸۹	نوایی از میبد
۳۷۲	زبان اهل شاهر، گنجینه‌ای گرانسنگ	۳۹۱	مرواریدی در کویر
۳۷۳	تأثیر ادبیات خرد بر سازمان فضایی شهر	۳۹۳	جغرافیای استان یزد
۳۷۴	یزدنامه	۳۹۵	مجمع جهانی خشت خام در یزد
۳۷۵	سیمای باستانی شهر	۳۹۷	اینجا یزد...
۳۷۶	زلال بقا	۳۹۸	برگزیده‌ای از دیوان قضایی یزدی
۳۷۷	فرهنگ اجتماعی دهان و مزارع یزد	۴۰۰	تاریخچه اله آباد
۳۷۸	دیوان الهام	۴۰۲	دیوان جیحون یزدی
۳۷۹	جامع مفیدی (۱)	۴۰۴	فی‌مدة‌المعلومه
۳۸۰	جامع مفیدی (جلد سوم)	۴۰۷	ده مقاله در شعر و ادب
۳۸۱	تاریخ جدید یزد	۴۰۹	کتابخانه‌های عمومی استان یزد
۳۸۳	فهرست انتشارات سازمان برنامه و بودجه یزد	۴۱۰	کویرهای ایران
۳۸۴	آثار کنگره بزرگداشت میبدی	۴۱۲	فرخی یزدی، شاعر لب دوخته
۳۸۴	۱. جلوه‌های تشیع در تفسیر کشف الاسرار	۴۱۴	سیمای طبیعی استان یزد
۳۸۴	۲. ویژه‌نامه	۴۱۶	زیر آسمان کویر
۳۸۴	۳. گزیده تفسیر کشف الاسرار	۴۱۸	پنجره‌های بسته
۳۸۵	نی نواز اوگل		
۳۸۶	بستان نیاز و گلستان راز		

د فتر شم: مهاري

۵۱۲	بقعة محمدي	۴۸۷	نگاهي به مجموعه زاويه يزد
۵۱۳	پيوند علم و ايمان؛ گذري کوتاه بر مدارس علميه يزد	۴۸۹	ديباچه
۵۱۴	خوابگاه ميوه باغ رسالت؛ امامزاده جعفر يزد	۴۸۹	محلۀ سردوراه
۵۱۴	بخش نخست: پيشينه تاريخي	۴۸۹	مجموعه زاويه
۵۱۵	سبب آمدن آن بزرگوار به يزد	۴۸۹	مسجد زاويه
۵۱۶	خاندان وي در يزد	۴۹۰	بقعة زاويه
۵۱۶	تاريخچه بنا و گسترش آن	۴۹۱	آب انبار
۵۱۷	موقوفات و رقيات	۴۹۱	حسينيه
۵۱۸	آرميدگان در جوار بقعة شريفه	۴۹۱	کتابخانه
۵۱۹	بخش دوم: وضعيت کنوني	۴۹۱	حمام
۵۱۹	ورودي غربي	۴۹۱	ذکر مسجد قدیم جمعه در شهرستان
۵۱۹	الف: گنجینه اسناد ميرزا محمد کاظميني	۴۹۱	مسجد جمعة قدیم و جديد
۵۱۹	ب: دفتر آستانه	۴۹۱	ذکر صدقات جاريه
۵۱۹	پ: موزه	۴۹۳	نقش دانشکده معماری يزد
۵۱۹	ت: دفتر فرهنگي	۴۹۳	در پاسداري از ميراث فرهنگي
۵۱۹	ث: مسجد اعظم	۴۹۵	حضور پير معماري ايران
۵۱۹	ج: چاه	۴۹۵	در دانشکده معماری يزد
۵۱۹	چ: ورودی - دهليز	۴۹۷	آب انبارهای يزد؛ سقاي تشنه کارکنان
۵۲۰	ح: صحن	۴۹۸	آب انبار يا خاک انبار
۵۲۰	خ: کتابخانه تخصصي تاريخ ميرزا محمد کاظميني	۵۰۰	آب انبار کياني
۵۲۰	د: چاه صاحب الزمان	۵۰۱	آب انبار شه گل يا کياني
۵۲۰	ذ: کفشداری	۵۰۱	خشت در فرهنگ و ادب پارسي
۵۲۱	ورودي شمال غربي	۵۰۱	مسجد عليا نعيم آباد
۵۲۱	ورودي جنوبي	۵۰۱	مسجد عليا
۵۲۱	ورودي شرقي	۵۰۱	ويژگي های مسجد
۵۲۲	مقبره حاج شيخ غلامرضا فقيه خراساني	۵۰۱	۱. گرمخانه
۵۲۲	رواق ها	۵۰۱	۲. سردخانه و ايوان
۵۲۳	رواق شمالي	۵۰۱	۳. انبار و وضوخانه
۵۲۳	رواق شرقي	۵۰۳	خانه وحشي بافقي کجاست
۵۲۳	رواق جنوبي	۵۰۳	خانه پير
۵۲۳	رواق غربي	۵۰۴	آرامگاه وحشي بافقي کجاست؟
۵۲۳	حر: مطه	۵۰۵	مسجد امام حسن بُندر آباد
۵۲۴	سريع	۵۰۵	قدمت
۵۲۵	اعتدال: د. باره ضريح و صاحب آن	۵۰۵	تزيينات
۵۲۵	مقبره حاج	۵۰۶	برج های خاموشي؛ دخمه های زرتشتيان يزد
۵۲۶	گنبد	۵۰۶	پيش درآمد
۵۲۶	برنامه های آینده	۵۰۶	دخمه های استان يزد
۵۲۸	پيشينه برزن های يزد	۵۰۷	دخمه های يزد
۵۲۸	۱. برزن حسن آباد مشير	۵۰۷	بيرون يزد
۵۲۸	۲. برزن سردوراه	۵۰۷	دخمه گلستان
۵۲۹	۳. برزن قهّادان «بيوزداران»	۵۰۸	دخمه مانکجي
۵۳۰	۴. برزن دارالشفاء	۵۰۹	خيله (khaylah)
۵۳۲	۵. برزن خلف خانعلي	۵۱۰	آب انبار
۵۳۲	۶. برزن لهرستان	۵۱۰	دخمه
۵۳۴	۷. برزن باغ گندم	۵۱۱	نمايش از یک دخمه گذاري
۵۳۴	۸. برزن قلعه کهنه		
۵۳۵	۹. برزن چهارمنار (چارمنار)		
۵۳۶	۱۰. برزن شيخداد		

یادداشت ناشر

کتاب یزد؛ یادگار تاریخ گنجینه‌ای است که از پس بیست و پنج سال تحقیق و تفحص مستمر در مستندات اصیل و تاریخی ایران و به دست پژوهشگری سخت کوش و فرزانه؛ کارشناس نسخه‌های خطی کتابخانه وزیر یزد، استاد حسین مسرت، گردآوری و تألیف گردیده است. حسن ذوق و دقت نظر ایشان در انتخاب مجموعه‌ای دُر دانه از آثار نویسندگان برگزیده و مفاخر ادبی، فرهنگی، و هنری سبب گردیده تا کتاب حاضر برای علاقمندان اش سرشار از حلاوت باشد.

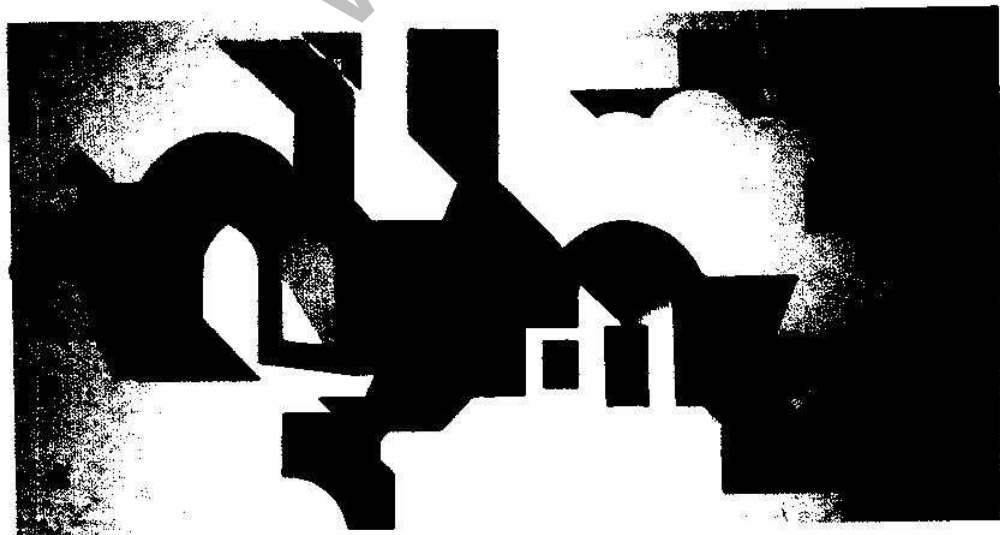
اگرچه این کتاب در هشت دفتر به گزیده مقالاتی در باب گفتارهای تاریخی، معرفی ناموران و بزرگان یزد، فرهنگ، ادب، معماری، هنر و کتابشناسی آثار یزد می‌پردازد اما بخش‌های دست‌چین شده در کتاب قادراند از مرزهای نام یزد فراتر روند و چشم‌اندازی از قرابت معنای کویر، وقار، سکوت و آبادانی و البته احساس عمیق و افتخارآمیز ما ایرانیان نسبت به گذشته و تاریخ خود را باز نمایند؛ احساسی که سبب می‌شود به رغم بدعهدی‌های زمانه، همواره «آن» درون‌مان را چون گوهری گرانبه‌ای محفوظ نگه داشته و راه ویش را از میان تنگناها بیابیم.

برای تولید این کتاب در شکل حاضر دوست گرانقدرم، حسن عطائی‌زاده عزیز منت گذاشتند و بازخوانی و نظارت بر مراحل چاپی تولید کتاب را پذیرفتند. تأمین تصاویر زنده و گویای کتاب با ذوق و دانایی علی زهرایی توانمند گردیده است که البته سهم او در پشتیبانی تولید این کتاب افزون‌تر، و در واقع سهمی بنیادین بوده است. بدون این کمک، شما این کتاب را پیش رو نداشتید.

برخود لازم می‌دانم قدردان زحمات و توجه تمامی همکاران گروه طراحی و هنری در نشر دف و همکاران گروه‌های چاپ و تولید باشم.

تشکر ویژه از دوست گرامی‌ام، محمدمتقی آمانپور مدیر محترم نشر علوم دانشگاهی که این فرصت را فراهم نمود تا ناشر نیز در فراشد تولید این کتاب سه‌می داشته باشد.

حمیدرضا شعبانی

یادگار مسرت

دوباره چاپ شدن کتاب «یزد، یادگار تاریخ» که مجموعه‌ای از نوشته‌های تاریخی، ادبی و ذوقی حسین مسرت را درباره زادگاهش در بردارد، یادآور آن می‌دانم که این گنجینه مقالات، خواستار داشته است و خواستاران نوین یافته است؛ بسیار جای مسرت است.

مسرت، یزد دوست و یزد شناس است و این کتاب به گویایی نشان می‌دهد که مؤلف دست از طلب بر نمی‌دارد؛ زیرا مطالب تازه‌ای را بر چاپ پیشین افزوده و سنت تجدیدنظر را گرامی داشته است.

در گفتارهای تاریخی خود، شما را با برخی از پیشینه‌های آن سامان آشنا می‌سازد؛ از عهد افسانه‌ای تا روزگار کنونی از این روی که، زیرا در آن، سفرنامه‌ای از دیده‌های خود را هم آورده است.

بخشی را به شناساندن شاعران و نویسندگان گذشته و نیز از عصر خودمان اختصاص داده و سرگذشت کسانی چون: رشیدالدین میبیدی، مجد همگر، وحشی بافقی، فرخی یزدی و کریم کشاورز در آن گنجانیده شده است. (سی و سه گفتار).

بخش فرهنگ، خاص مطبوعات، کتابخانه‌ها، مخصوصاً معرفی کتابخانه وزیری، شادمانی‌آور است از این روی که همت مردانه یک فرد، آن را به وجود آورد و توانست بسیاری از نسخه‌های خطی منطقه را در اختیار محفوظ بدارد.

در بخش نقد کتاب به معرفی کتاب‌هایی می‌پردازد که مرتبط با جوانب مختلف مربوط به یزد یا نوشته یزدیان است. در حقیقت، نوعی کتابشناسی است از مطالعات معاصران درباره آن شهر کهن بنیاد. این بخش دنباله‌ای دارد که نازدهمین

کتاب یزد، عنوان گرفته است. معماری؛ بخش خاص است که با توصیف مربوط به گذشته آب انبارها، مسجدها، مدرسه‌ها، آشنایی می‌توان یافت. از تازه‌های کار مسرت، معرفی نه "برزن" (محله) قدیم شهر است و گویای خصوصیت و برجستگی هر یک و شاید تاکنون کسی بدین بحث شهر شناسانه نپرداخته باشد.

با بخش هنر، کتاب پایان می‌گیرد. این بخش، حاوی مقالات مربوط به خوشنویسی است. جز آن، خطوط خوش محمود رهبران که از پانزده سال پیش معانی را نوشته و آذین این کتاب شده است و هر یک همراه است با سرگذشتی که مسرت از آنان به قلم در آورده است.

*

مایه مسرت خواهد بود که چاپ دوم کتاب را علاقه‌مندان، حامی فرستی از نام‌های اشخاص و اماکن بیابند؛ زیرا دستیابی به یکایک نکته‌های ریز و یادداشت‌های کوتاه مربوط به اشخاص یا اماکن در این کتاب بزرگ دشوار است و برای پژوهندگان آسان نیست که بی‌فهرست بتوانند محتویات کتاب را دریابند و از آن بهره درست ببرند.*

ایرج افشار

* این سفارش استاد، موکول به چاپ جلد سوم این کتاب شده است. (مسرت)

مقدمه ویرایش نخست

به نام چاشنی بخشی زبان‌ها

حلاوت بخشی معنی در بیان‌ها

شکرپاشی زبان‌های شکرویز

به شیرین نکته‌های حالت‌انگیز

«وحنی باقی»

برای معرفی یزد، همیشه کلام را با عطش کویر می‌آمیزند و از دریچهٔ رؤیایی سراب به سراغ داغ‌های تشنگی‌اش می‌روند و این که سرزمینی است خشک و همدرد و هم ناله با بیابان و طوفان و پریشانی که شوره‌زارانش، زلال چشمه‌های خروشان را می‌طلبند و موج ریگ‌های روانش، طراوت دل‌انگیز دریا را، و این که آب و هوایی بیابانی و گرم و خشک دارد و متوسط باران سالیانه‌اش کمتر از ۵۰ میلی‌متر است و ارتفاعش، یکی شیرکوه سربلند و فلان و بهمان، بگذریم که به دلیل همین موقعیت زیست محیطی است که در طول تاریخ از آسیب جنگ‌ها و بحران‌ها و یورش‌ها مصون مانده و لطمه‌ای ندیده است.

اما در ریشه به عنوان تجسم تاریخ ریشه‌داری باید دانست که در پهنهٔ جغرافیا جلوه‌گر شده است و سرگذشتش با سانه‌ها و اساطیر و داستان‌ها در آمیخته است و فرهنگ اصیل و سالمی را در دامن خود پرورده و سلسله‌ای نسبی به روزگار ما رسانده است. تاریخ و فرهنگی که هر چند بی‌تأثیر از محیط و پدیده‌های طبیعی نیست، اندیشمندان و خردمندان در تفاهم و سازگاری انسان با طبیعت خشن رشد کرده و به صورت سلسله‌ای حیرت‌انگیز، روند زندگی انسان‌های سخت‌کوش و مؤمنی را رقم زده است که هرگز مقهور طبیعت نشده و ده‌باره آینده‌ای سبز و آباد چشم داشته‌اند، فرهنگی که امروز از سترون خاک این دیار، بوستان شکرپاشی، بالندگی را در عرصه‌های صنعت و تولید و اقتصاد و اجتماع پدید آورده است.

فرهنگی که از نظر ملی و اسلامی، هویت، خصلت، خود را دارد. به قول مرحوم استاد کریم پیرنیا در شهری که در جوی‌هایش به جای آب روان، ریگ روان است، مردم بزرگووار و پرتلاشی بودند که توانستند از سده‌های دور، این شهر را به عنوان یکی از مراکز بزرگ تمدن ایران نگه دارند که نظیرش در هیچ جای دنیا نیست. تمدنی که نشانه‌های عالی اخلاقی و معنوی را باستان‌شناسی را در هم آمیخته و جزء فرهنگ جدایی‌ناپذیر مردم ساخته است و امروز این سرزمین در عرصهٔ هنر است و خشت‌خشت هر ویرانه‌اش، دفتری است پر از زیبایی که در برابر چشم شیفتگان هنر می‌نهد.

آورده‌اند که ضحاک و یا اسکندر، یزد را پایه‌گذاری نموده‌اند یا ابرکوه را به ابراهیم پیامبر (ع) و میبد را به سلیمان نبی (ع) نسبت داده‌اند؛ این‌ها همه و همه، نشانه‌هایی است از قدمت داشتن و کهنسال بودن این سرزمین؛ سرزمینی که نامش ریشهٔ مقدس دینی دارد و واژهٔ یزد ریشه در یشت یا یزت و یسن داشته و با مفاهیمی چون: ستایش، نیایش، پرستش، ایزد و یزدان همراه و مترادف است. به علاوه در پاره‌ای از متون قدیمی به یزد، دارالعباده هم گفته‌اند.

پیوند دیرباز یزد با دین و دیانت به دلیل موقعیتی بوده که در کنار یکی از شاهراه‌های اصلی شرقی-غربی ایران قدیم داشته است و از این رو در نخستین سدهٔ اسلامی به تصرف مسلمانان در آمده و دورهٔ اسلامی آن از نیمهٔ نخست قرن اول هجری آغاز می‌گردد و از آن تاریخ تاکنون، مردم این دیار، دین و دل، عقل و عشق، عبادت و قناعت، و سختکوشی و رشادت را با هم داشته و دارند و فرهنگ و ادب و علوم و

هنر اسلامی را دامنه‌ای وسیع بخشیده‌اند و همواره رجال بزرگ و علمای عظیم‌الشان و نویسندگان و هنرمندان صاحب نامی از این خطه برخاسته‌اند که از علما برای نمونه: مؤسس حوزه علمیه قم؛ حضرات آیت‌الله العظمی حائری یزدی، آیت‌الله العظمی سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، صاحب عروة الوثقی، شهید محراب حضرت آیت‌الله صدوقی و آیت‌الله خاتمی رضوان‌الله تعالی علیهم را می‌توان نام برد.

اگر امروز به لحاظ میراث فرهنگی و حائز اهمیت، این خطه را به عنوان مرکز فرهنگستان هنر و معماری سنتی و اسلامی بدانیم، سخنی به گزاف نگفته‌ایم. بد نیست به این نکته نیز اشاره کنیم که اوج شکوفایی و عظمت فرهنگی یزد به زمان آل مظفر مربوط می‌شود که در آن زمان در هیچ جای ایران به اندازه یزد، دارالتعلیم به وجود نیامد، به گونه‌ای که یزد به «دارالعلم» ملقب گردید. به هر حال مطالعه در هر بُعدی از هنر و فرهنگ یزد، انسان را به دنیایی از تلاش و عشق و عقل و تدبیر می‌برد که قنات‌ها، بادگیرها، آب‌انبارها، ساباط‌ها، تکیه‌ها، حسینیه‌ها، برج و باروها، مدرسه‌های علمیه، و کوی و برزن‌ها، نمونه‌هایی از آن است. همچنین بررسی زندگی بزرگان علم و هنر و ادب و سیاست، پژوهش در آثار و افکار آنان، غور در کتابخانه‌ها و مطبوعات استان و توجه به معماری خشت و گل بی‌نظیر این سرزمین، جاذبه‌های تاریخی مذهبی به یادماندنی، جاذبه‌های جهانگردی، مراکز زرتشتیان و فرهنگ معنوی و مظاهر نمودی آن، آداب و رسوم، مراسم مذهبی و بسیاری از چیزهای دیگر از جمله مواردی است که یک عالم لطف و زیبایی و گنجی دارد.

این کتاب، مجموعه ارزشمندی از مقالات و نوشته‌های گوناگون نویسنده و محقق جوان و پرکار و گرانقدر دیارمان، جناب آقای حسین مسرت می‌باشد. گنجینه‌ای است از گوهرهای الوان میراث فرهنگی که از گفته‌ها و ناگفته‌ها، نکته‌هایی بس شیرین دارد و نگاری است در این راستا، و بی‌شک می‌تواند برای پژوهشگران و ایران‌شناسان مفید و برای علاقه‌مندان به فرهنگ و تاریخ بومی جذاب و دلنشین و مرجعی معتبر محسوب گردد. از ویژگی‌های دیگر این مجموعه منابع و مآخذی است که در بخش‌های مختلف ارائه شده و دسترسی سریع دانشجویان علاقه‌مند به مسایل پژوهشی را موجب می‌گردد. ضمن تقدیر و تشکر فراوان از آقای حسین مسرت و با آرزوی این که توفیق زیارت چاه جلد دوم کتابشان را داشته باشیم، از همه صاحب‌نظران و ارباب قلم و اندیشه تمنا داریم تا به انتشار چنین اثری که در کدام، زوایای فرهنگ اصیل و ارزشمند و اسلامی و سازنده ما را روشن‌تر می‌سازد، دین خود را به نسل‌های آینده‌ساز ادا نمایند، نسلی که برای ترسیم فردای بهتر می‌بایست فرهنگ و تاریخ گذشته خود را به خوبی بشناسد و درک کند.

غلامرضا حسینی (کویر)

پیش‌گفتار

ویراست دوم

حدود بیست سال از نخستین ویرایش این کتاب که برگزیده‌ای از گفتارهای نگارنده بوده است، می‌گذرد. برخی از این گفتارها با دگرگونی بسیار به چاپ نوین رسیده و برخی به هیأت کتاب درآمده‌اند. مانند "کتابشناسی فرّخی یزدی" (سال ۱۳۸۷)، "کتابشناسی وحشی بافقی" (سال ۱۳۹۲)، "طرح‌های آب انبارهای یزد" (سال ۱۳۸۹)، "خشت در فرهنگ و ادب فارسی" (سال ۱۳۸۶)، "از خاک تا خشت" (سال ۱۳۹۴) و برخی دیگر مانند طرح بزرگ "دانشنامه یزد" که هنوز به انجامی خوش نرسیده است.

چنین بود که نگارنده همراه با بازخوانی تک تک گفتارهای آمده در ویرایش نخست، به پیراستن و آراستن آن به آگاهی‌های نو و دور کردن برخی گفته‌های کهنه شده دست زد و ناچار شد چند گفتار را که با دگرگونی زیاد چاپ شده بود، جایگزین گفتارهای پیشین کند و چندین گفتار را که تبدیل به کتاب شده بود، به همان گونه نخستین خود بگذارد؛ زیرا اگر می‌بایست آگاهی تازه‌ای بدان افزوده شود، خود تبدیل به کتابی پرحجم می‌شد مانند "کتابنامه اسلامی ندوشن"، "گزیده کتابشناسی وحشی بافقی"، مقاله "نامه میبیدی" و "گزیده کتابشناسی فرّخی بردی". این روی از آراستن آن چشم پوشید.

در آن به هنگام چاپ ویرایش نخست، برگردان پیش‌گفتار "یزد، شهر دیرینه تاریخ" به عربی آلمان بر به دست نگارنده رسید. از این‌رو امکان افزودن آن نبود و اکنون در پایان دفتر نخست جای می‌گیرد. بدین روی بایسته است از گردانندگان گرانمایه آن: زنده یاد دکتر رمضان بهداد (مترجم عربی)، مهندس پیروز فروزی و آقای تقی‌زاده (مترجم آلمانی) سپاسگزاری کنم و نیز سپاس ویژه نتار، هم‌دکتر زاینه اشمتکه (ایران‌شناس و اسلام‌شناس آلمانی) نمایم که برگردان آلمانی آن را پیش از چاپ خواندند و نکته‌هایی سودمند را گوشزد کردند و آن را پیراسته نمودند.

بنا بر آن است که کتاب "یزد، یادگار تاریخ" در سال آینده با یاری دوست فرهنگ‌مدار، آقای علی زهرایی در سه دفتر دیگر چاپ و منتشر شود. آن سه دفتر برگزیده‌ای خواهد بود از "۶۰۰ گفتار نگارنده در زمینه یزد"، "بزرگان یزد"، و "زندگی" که با وسواس، گزینش یافته و کوشش شده است تا گفتارهایی که نابایسته می‌نماید، به کامش نهاده شود. امید است نگارنده بتواند در این سال با همکاری آقای زهرایی، مجموعه گفتارهای مربوط به ایران‌شناسی خود را نیز در اندام کتاب "ایران، یادگار تاریخ" منتشر کند.

در این جا بایسته است که از دوستان یکرنگ و همیشگی خود و نیز کسانی که عهده‌دار چاپ این ویرایش شدند، سپاسگزاری کنم:

- زنده‌یاد استاد ایرج افشار که در این سی ساله، مهری بیش از اندازه به این کمترین داشتند و دیباچه‌ای را زینت افزای دفتر حاضر نمودند.

- دوست دانشور، آقای علی زهرایی، یزدی تبار کوشا و علاقه‌مند به تاریخ و فرهنگ یزد که تمامی هزینه‌های سنگین آماده‌سازی، ویراستاری، چاپ، و صحافی کتاب را بر عهده گرفتند و

خود در تمام مراحل، با دلسوزی بر روند آماده‌سازی و چاپ کتاب همکاری و نظارت کردند و حتی در تهیه و گزینش عکس‌های کتاب اهتمامی تمام داشتند. بدون همت ایشان، این کتاب در این برهه از زمان هرگز انتشار نمی‌یافت.

- دکتر محمدحسین پایلی یزدی که با علاقه‌مندی فراوان، پیگیر نشر آن بودند.
  - دکتر یدالله جلالی پندری که حقّ استادی بر گردن نگارنده دارند و این جانب در این چاپ نیز بهره‌ور از رهنمودهای ارزنده ایشان بود.
  - دکتر رضا افخمی عقدا که برخی متن‌ها و عبارت‌های عربی را از نظر گذرانند.
  - آقای حسن عطائی‌راد که با دقت و نکته‌سنجی کتاب را ویرایش کردند.
  - مهندس حمید گرامی که هزینه حروف چینی کتاب را عهده‌دار شدند.
  - آقایان علی‌اکبر شیر سلیمیان و حسین بشارت که برخی نادرستی‌های ویرایش پیشین را یادآور شدند.
  - آقای کاظم کشمیرشکن "حسرت" که کتاب را سطر به سطر خواندند و به‌ویژه در تصحیح اشعار نگارنده را یاور بودند.
  - استاد محمود رهبران که چاپ دوباره خوش‌نگاره‌های خویش را اجازه دادند.
  - آقای اسماعیل اشرف و دیگر واژه‌چینان: "مؤسسه اندیشمندان یزد" که با حوصله و دقت بسیار کتاب را حروف چینی کردند.
  - و سرانجام مدیر نشر دف آقای حمیدرضا شبانی که زحمت شکل‌بندی و چاپ کتاب را عهده‌دار بودند و کتاب را با یاری همکاران زیبردست، خوب به زیبایی آراستند و به دست چاپ سپردند.
- صد افسوس کتاب زمانی منتشر می‌شود که چند تن از کسانی که در ویرایش نخست و دوم یاور نگارنده بودند، در میان ما نیستند: استاد ایرج افشار، دکتر یحیی‌الدین دهشیری، دکتر محمدعلی (حمید) رفیعی، دکتر رمضانعلی بهداد، و سرانجام دو نوگس شیفته پژوهش، فرزندان نیا و همسرش وحیده مهرافزا. روحشان شاد باد.
- با این همه، باز دست نیاز به سوی پژوهشگران، به‌ویژه آگاهان یزد دراز می‌کند و درخواست می‌نمایم با یادآوری کاستی‌ها و کمبودهای اثر، نگارنده را در راه شناساندن یزد که در دریا و یزد یادگار تاریخ، به ایرانیان فرهنگ‌دوست یاور و همراه باشند.

حسین مسرت

یزد، ۱۳۹۵

hmasarrat@yahoo.com

نمابر: ۰۳۵-۳۶۴۸۱۴۴۳

